

LA/Petri Jääskinen/TJ

24.2.1984

Työeläkelaitoksille

TYÖELÄKKEIDEN VIIVÄSTYSKORKO

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laeiksi työntekijäin eläkelain, merimieseläkelain, tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain sekä työeläkelakien mukaisten eläkkeiden ja muiden etuuksien viivästyessä vakuutus- ja eläkelaitokset olisivat velvolliset maksamaan viivästyneelle määrälle viivästyskorkoa. Korkokanta olisi 16 prosenttia kuten korkolaissakin.

Aika, jolta viivästyskorkoa maksetaan, alkaisi liikennevakuutuslaissa olevaa poikkeusta lukuunottamatta kuitenkin vasta kolmen kuukauden kuluttua sen kuukauden päättymisestä, jonka aikana vakuutus- tai eläkelaitokselle on esitetty vaatimus ja tarpeellinen selvitys etuuden perusteesta ja määrästä.

Viivästyskorkoa maksettaisiin yleensä vain täysiltä kalenterikuukausilta. Milloin kysymys on jatkuvana maksettavasta etuudesta, olisi myöhemmin suoritettaville erille kuitenkin maksettava viivästyskorkoa jokaiselta päivältä niiden eräpäivästä lukien.

Lakeihin sisällytettäisiin myös edunsaajan viivästystä ja eräiden maksusteiden vaikutusta koskevat säännökset.

Muulle kuin edellä tarkoitettulle ja vakuutusmaksuvelalle suoritettavasta viivästyskorosta olisi pääsääntöisesti voimassa, mitä korkolaissa on säädetty.

Lait on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä syyskuuta 1984.

ELÄKETURVAKESKUS

Matti Oksanen *Melina Pappis*

LIITE

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi työntekijäin eläkelain, merimieseläkelain, tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain sekä työeläkeläisten mukaisten eläkkeiden ja muiden etuuksien viivästyessä vakuutus- ja eläkelaitokset olisivat velvolliset maksamaan viivästyneelle määrälle viivästyskorkoa. Korkokanta olisi 16 prosenttia kuten korkolaissakin.

Aika, jolta viivästyskorkoa maksetaan, alkaisi kuitenkin vasta kolmen kuukauden kuluttua sen kuukauden päättymisestä, jonka aikana vakuutus- tai eläkelaitokselle on esitetty vaatimus ja tarpeellinen selvitys etuuden perusteesta ja määrästä. Liikennevakuutuksessa edellä tarkoitettuna määrääjakana olisi kuitenkin omaisuusvahingoista suoritettavien korvausten osalta kolmen kuukauden sijasta yksi kuukausi.

Viivästyskorkoa maksettaisiin yleensä vain täysiltä kalenterikuukausilta. Milloin kysymys on jatkuvana maksettavasta etuudesta, olisi myöhemmin suoritettaville erille kuitenkin maksettava viivästyskorkoa jokaiselta päivältä niiden eräpäivästä lukien.

Yhdenmukaisesti korkolain kanssa lakeihin sisällytettäisiin myös etuudensaajan viivästystä ja eräiden maksusteiden vaikutusta koskevat säännökset.

Muulle kuin edellä tarkoitettulle ja vakuutusmaksuvelalle suoritettavasta viivästyskorosta olisi pääsääntöisesti voimassa, mitä korkolaissa on säädetty.

Lait on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä syyskuuta 1984.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	1. Lakiehdotusten perustelut	7
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys	3	1.1. Työntekijäin eläkelaki	7
1.1. Tavoitteet	3	1.2. Merimieseläkelaki	9
1.2. Keinot	3	1.3. Tapaturmavakuutuslaki	9
1.2.1. Lakien sisältö ja soveltamisala	3	1.4. Liikennevakuutuslaki	10
1.2.2. Viivästyskoron määrä ja laskeminen ..	4	2. Voimaantulo	11
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	6	LAKITEKSTIT	11
2.1. Nykyinen tilanne	6	1. Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta	11
2.2. Asian valmistelu	6	2. Laki merimieseläkelain muuttamisesta	12
3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset	7	3. Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta	13
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	7	4. Laki liikennevakuutuslain muuttamisesta	14
		LIITE	16
		Rinnakkaistekstit	16
		4. Laki liikennevakuutuslain muuttamisesta	16

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Sosiaalivakuutuslaeissa ei ole säännöksiä viivästyskoron maksamisesta etuuksille. Työeläkelakien tai tapaturmavakuutuslain (608/48) mukaisten etuuksien viivästyessä vakuutus- tai eläkelaitos ei ole nykyisin velvollinen maksamaan viivästyskorkoa. Myöskään liikennevakuutuslaissa (279/59) ei säädetä vakuutusyhtiölle yleistä velvollisuutta maksaa viivästyskorkoa.

Useassa tapauksessa etuutta koskeva ensimmäinen päätös annetaan melko pian hakemuksen saapumisen jälkeen. Esimerkiksi työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkehakemuksen käsittelyaika on eläketurvakeskuksen tutkimusten mukaan keskimäärin noin 65 päivää. Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piirissä korvausasia tulee vireille yleensä 25—35 päivän kuluttua tapaturman sattumisesta työnantajan tapaturmailmoituksen tai lääkärinlausunnon saapuessa vakuutuslaitokselle, ja ensimmäinen ansionmenetykskorvausta koskeva päätös annetaan keskimäärin 5—8 viikon kuluttua tapaturman sattumisesta. On kuitenkin tapauksia, joissa asian ratkaiseminen viivästyy muun muassa sen vuoksi, että tarvitaan lisäselvityksiä esimerkiksi hakijan terveydentilasta tai tietyin työsuhteen olemassaolosta.

Muutoksenhakutapauksissa etuuden viivästyminen saattaa aiheuttaa hakijalle kohtuuttomiaakin vaikeuksia. Milloin esimerkiksi korkein oikeus usean vuoden kuluttua tapaturman sattumisesta velvoittaa vakuutuslaitoksen suorittamaan korvausta, asianomainen on joutunut muulla tavoin turvaamaan toimeentulonsa, esimerkiksi hakemaan muiden lakisääteisten vakuutusten etuuksia tai huoltoapua taikka ottamaan velkaa.

Viivästyskoron maksaminen lakisääteisistä vakuutuksista suoritettaville etuuksille on ajankoh-
taistunut korkolain (633/82) tultua voimaan vuoden 1983 alusta. Vasrauksessaan hallituksen esitykseen korkolainsäädännöksi (hall. es. 109/1981 vp.) eduskunta edellytti, että hallitus viipymättä ryhtyy toimenpiteisiin eläkevakuutusta koskevien

lakien, tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain muuttamiseksi niin, että niihin lisätään yhtenäiset säännökset koron ja viivästyskoron maksamisesta.

Nyt kysymyksessä olevissa lakisääteisissä vakuutuksissa viivästyskoron tehtävänä olisi ennen muuta olla riittävä korvaus siitä vahingosta, jonka etuudensaaja viivästyksen johdosta kärsii. Lisäksi viivästyskorkoa koskevalla sääntelyllä pyritäisiin osaltaan ennalta ehkäisemään viivästymisiä etuuksia koskevien asioiden käsittelyssä.

Tarkoituksena on selvittää, olisiko viivästyskoron maksamista koskevat säännökset ulotettava myös valtion, kuntien ja muiden julkisyhteisöjen eläkejärjestelmään. Viivästyskoron maksamista kansaneläke- ja sairausvakuutusetuksille on näinikään tarkoitus selvittää erikseen.

Esityksessä tarkoitettujen viivästyskorkojen verotuksessa saattaa syntyä hankaluuksia sen vuoksi, että nykyisten säännösten mukaan korkotulo on pääomatuloa kun taas etuudet ja korvaukset ovat pääasiassa ansiotuloa tai verotonta tuloa. Tulo- ja varallisuusverolain (1043/74) ja ennakoperintälain (418/59) mahdollinen tästä johtuva muutostarve on tarkoitus selvittää erikseen.

1.2. Keinot

1.2.1. Lakien sisältö ja soveltamisala

Esitykseen sisältyvät lait työntekijäin eläkelain (395/61; TEL), merimieseläkelain (72/56), tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain muuttamisesta. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaisissa (134/62), yrittäjien eläkelaisissa (468/69), maatalousyrittäjien eläkelaisissa (467/69) ja luopumiseläkelaisissa (16/74) olevien viittraussäännösten johdosta TEL:n säännökset viivästyskoron maksamisesta tulisivat koskemaan myös näiden lakien mukaisia etuuksia ja vastaavasti rintamaveteraanien varhaiseläkettä. Niin ikään tapaturmavakuutuslain muuttamista koskevan ehdotuksen säännökset tulisivat muun muassa ammattitaitilaissa (638/67), maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaissa (1026/81) ja

Y erikseen

valtion viran- ja toimenhaltijain tapaturmakorvauksesta annetussa laissa (154/35) olevien viittaussäännösten johdosta sovellettaviksi suoritettaessa korvauksia sanottujen lakien mukaan.

Vakuutus- ja eläkelaitokset olisivat viivästykseen sattuessa velvolliset maksamaan viivästyskorkoa edellä mainittujen lakien mukaisille eläkkeille, muille eduille ja korvauksille. Viivästyskorkoa olisi esimerkiksi työeläkejärjestelmässä maksettava paitsi työntekijälle myös muille etuuksia saaville, kuten edunjäntäjän leskelle ja lapsille, työnantajalle ja sosiaalilautakunnalle. Käytännössä niin sanottuja kulukorvauksia maksetaan usein varsinaisen etuudensaajan asemesta suoraan sille velkojalle, johon etuudensaaja on velkasuhteessa. Tällaisena velkojana saattaa olla lääkäri muun muassa tutkimuskulujen osalta ja liikennevakuutuksessa esimerkiksi autokorjaamo moottoriajoneuvon korjauskustannusten osalta. Näissä tapauksissa olisi suorituksen viivästyessä korkoa maksettava myös kysymyksessä olevalle velkojalle, jolla ei kuitenkaan olisi parempaa oikeutta saada viivästyskorkoa kuin etuudensaajalla.

Järjestelmän yksinkertaistamiseksi ehdotetaan kuitenkin, ettei vakuutus- ja eläkelaitosten välisille suorituksille pääsääntöisesti olisi maksettava viivästyskorkoa, koska sääntelyllä näissä tapauksissa ei olisi olennaista ennalta ehkäisevää eikä korvaavaa vaikutusta. Vain silloin, kun asianomainen vakuutus- tai eläkelaitos saa etuurta esimerkiksi työnantajan ominaisuudessa, viivästyskoron maksaminen tulisi suorituksen viivästyessä kysymykseen.

Eläkelaitoksen on tietyissä tapauksissa suoritettava takautuvasti maksettavaa eläkettä työvoimatoimikunnalle tai työttömyyskassalle. Näillekään suorituksille ei yleensä tulisi maksettavaksi viivästyskorkoa.

Korkolain säännökset viivästyskoron maksamisesta ovat pitkälti tahdonvaltaisia. Lakisäätteissä vakuutuksissa velallisen, vakuutus- tai eläkelaitoksen, asema poikkeaa huomattavasti normaalista velallisen asemasta. Vakuutus- ja eläkelaitoksilla on laaja selvittämisvelvollisuus vakuutus- tai eläketapahtuman sattuessa. Laitoksen on yleensä maksettava kaikki kysymyksessä olevan vakuutus- tai eläketapahtuman johdosta suoritettavat etuudet siitä riippumatta, kuinka vaatimukset on yksilöity laitokselle saapuneessa hakemuksessa. Lakisäätteisten vakuutusten luonne huomioon ottaen ehdotetaan, että nyt kysymyksessä olevat viivästyskoron maksamista koskevat säännökset olisivat pakottavia. Vakuutus- tai eläkelaitoksen olisi omasta aloitteestaan maksettava viivästyskor-

koa. Hakijan ei tarvitsisi esittää minkäänlaista vaatimusta koron maksamisesta. Muusta kuin laissa säädetystä korkokannasta ei myöskään voitaisi sopia. Ehdotetut säännökset eivät kuitenkaan aseta estettä sille, että asianosaiset viivästykseen alkamisen jälkeen sopivat siitä, ettei viivästyskorkoa suoriteta.

1.2.2. Viivästyskoron määrä ja laskeminen

Lakiehdotusten säännökset viivästyskoron laskemisesta pohjautuvat korkolain säännöksiin korvausvelalle maksettavasta viivästyskorosta. Näin saadaan parhaiten otetuiksi huomioon ne ennaltaehkäisy- ja korvausnäkökohdat, jotka on otettu esityksen keskeisiksi tavoitteiksi. Nimenomaan ennaltaehkäisynäkökohdat puoltavat sitä, ettei koronmaksuvelvollisuus voi tulla kysymykseen ajalta, joka on kulunut ennen kuin vakuutus- tai eläkelaitos on saanut tiedon kysymyksessä olevasta vakuutus- tai eläketapahtumasta.

Korkolain 7 §:n mukaan velallisella on korvauksen suorittamiseen kuukauden maksuaika, jolta viivästyskorkoa ei ole suoritettava. Näin lyhyen määräajan säätäminen vakuutus- ja eläkelaitoksille ei kuitenkaan olisi kohtuullista. Laitokset joutuvat usein hankkimaan lisäselvityksiä tai saattamaan ratkaisuehdotuksensa tietyn elimen kuten työeläkelaitosten erilaisten neuvottelukuntien, tapaturma-asiaain korvauslautakunnan tai liikennevahinkolautakunnan käsiteltäväksi ennen kuin päätös voidaan antaa. Määräajaksi ehdotetaankin pääsääntöisesti kolme kuukautta sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona laitokselle esitettiin vaatimus sekä etuuden perustetta ja määrää koskeva sellainen selvitys kuin kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös laitoksen mahdollisuudet hankkia selvitys. Liikennevakuutuslain mukaan omaisuusvahingoista suoritettavien korvausten osalta määräaikana olisi kuitenkin yksi kuukausi edellä tarkoitettua kuukauden päättymisestä. Näissä määräajoissa voidaan etuudet arvioiden mukaan yleensä suorittaa. Jos suoritus kuitenkin tästä viivästyisi, olisi viivästyskorkoa maksettava jokaiselta määräajan päättymisen jälkeiseltä täydeltä kalenterikuukaudelta.

Työeläkejärjestelmässä vanhuuseläkkeen ja työkyvyttömyyseläkkeen osalta tilanne on joissakin tapauksissa sellainen, että hakemus saapuu eläkelaitokselle niin varhaisessa vaiheessa, että edellä tarkoitettu määräaika päättyy ennen eläkkeen alkamisajankohtaa. Tällöin kalenterikuukaudet, joilta viivästyskorkoa olisi maksettava, lasketta-

siin vasta eläkkeen alkamiskuukauden päättymisestä, koska suorituksen ei voida katsoa sitä ennen viivästyneen ehdotuksessa tarkoitettulla tavalla.

Korkolain mukainen viivästyskorko on päiväkorkoa, toisin sanoen viivästyskorkoa on maksettava jokaiselta päivältä eräpäivästä lukien. Tällainen korko ei kuitenkaan sovellu silloin, kun eläkettä tai muuta etuutta koskevan asian käsittely viivästyy. Tähän on syynä muun muassa se, ettei eläkettä ole säädetty maksettavaksi tiettyinä päivinä, vaan esimerkiksi työntekijäin eläkeasetuksen 13 §:n (641/66) mukaan eläke maksetaan yleensä kuukausittain. Eläkkeen eräpäivää ei siten voida yksilöidä ennen kuin eläkelaitos on antanut eläkepäättöksen. Toisaalta myös rationalisointinäkökohdat puoltavat kuukausikorkojärjestelmää. Etuuksia koskevien päätösten suuren lukumäärän vuoksi — esimerkiksi lakisääteisen tapaturmavakuutuksen piirissä sattuu vuosittain yli 200 000 työtapaturmaa, joista maksetaan pelkästään kulusuorituksia noin 350 000 — päiväkorjojärjestelmä etuuksia haettaessa muodostuisi vakuutus- ja eläkelaitoksille tarpeettoman työlääksi, eikä sillä olisi etuudensaajankaan kannalta olennaista merkitystä. Edellä olevan johdosta ehdotetaan, että laskettaessa aikaa, jolta viivästyskorkoa on maksettava, otettaisiin yleensä huomioon vain täydet kalenterikuukaudet.

Edellä on todettu, ettei eräpäivää voida yksilöidä ennen kuin vakuutus- tai eläkelaitos on tehnyt etuutta koskevan päätöksen. Sen sijaan päätöksen antamisen jälkeen saman päätöksen perusteella myöhemmin suoritettaville etuille muodostuu eräpäivä, maksupäivä, jonka laitos päätöksensä yhteydessä ilmoittaa etuudensaajalle. Tämän vuoksi ja ottaen huomioon ennaltachkäisynäkökohdat ehdotetaan, että saman päätöksen perusteella myöhemmin suoritettaville etuuserille viivästyskorkoa olisi kuitenkin maksettava jokaiselta päivältä eräpäivästä lukien. Käytännössä lakisääteisen vakuutuksen eri osa-alueilla ja samankin osa-alueen sisällä eri etuuslajeille määritellään myöhempien erien maksamisajankohta päätöksissä eri tavoin. Pääasiassa tämä johtuu etuuksien maksamista koskevista säännöksistä. Esimerkiksi tapaturmavakuutuslain 47 §:n mukaan päiväraha ja siihen liittyvät lisät on maksettava ainakin kerran kuukaudessa jälkikäteen, ei kuitenkaan useammin kuin kerran viikossa. Sen sijaan tapaturmaeläke on mainitun pykälän mukaan maksettava, jolleivät asianomaiset toisin sovi, kuukausittain etukäteen. Ehdotettu päiväkorjojärjestelmä myöhempien erien osalta edellyttää, että

vakuutus- ja eläkelaitokset määrittelevät päätöksissään täsmällisesti sen päivän, jona myöhemmin suoritettavat erät maksetaan, mikäli päätökseen sisältyy tällaisia erä.

Ehdotuksen mukaan viivästyskorkoa maksettaisiin yleensä vasta siitä lähtien kun koime kuukautta on kulunut sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona vakuutus- tai eläkelaitokselle esitettiin vaatimus sekä etuuden perustetta ja määrä koskeva sellainen selvitys kuin kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös laitoksen mahdollisuudet hankkia selvitys. Esimerkiksi työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen osalta tämä kolmen kuukauden määräaika olisi yleensä laskettava eläkehakemuksen ja lääkärinlausunnon saapumiskuukauden päättymisestä, vaikka hakijan työkyvyttömyyden selvittämiseksi suoritettaisiinkin lisätutkimuksia. Vakuutus- ja eläkelaitosten laaja selvittämisvelvollisuus huomioon ottaen vain olennainen puute hakemuksessa tai hakijan toimittamissa selvityksissä aiheuttaisi sen, ettei määräaikaa lasketa vielä tämän hakemuksen tai selvityksen saapumiskuukauden päättymisestä.

Viivästyskoron laskemiseen vaikuttaisivat esityksen mukaan myös velkojan viivästys sekä erät maksuusteet. Niitä koskevat säännösehdoitukset ovat yhdenmukaiset korkolain 10 §:n säännösten kanssa.

Ehdotetut säännökset koskevat viivästyskoron maksamista etuudelle. Lakisääteisten vakuutus-ten piirissä on jo nykyisin säännelty viivästyskoron maksaminen vakuutusmaksuvelalle. Työeläkelait sekä tapaturmavakuutuslaki ja liikennevakuutuslaki sisältävät säännöksiä myös muista kuin edellä tarkoitetuista velkasuhteista. Ehdotuksen mukaan tällaiselle velalle maksettavasta viivästyskorosta olisi pääsääntöisesti voimassa, mitä korkolaissa on säädetty. Osa näistä velkasuhteista on kuitenkin julkisoikeudellisia. Korkolain 1 §:n 2 momentin mukaan korkolakia ei sovelleta julkisoikeudellisesta perusteesta johtuvaan velkasuhteeseen. On kuitenkin otettava huomioon, kuten eduskunnan lakivaliokunta korkolainsäädäntöä koskevan hallituksen esityksen johdosta antamassaan mietinnössä (Lakivaliokunnan mietintö 4/82) toteaa, ettei korkolain tarkoituksena ole muuttaa koron maksuvelvollisuuden osalta vakiintunutta käytäntöä julkisoikeudellisissa velkasuhteissakaan.

Muutoksenhakujärjestelmä on työeläkevakuutuksessa ja lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa toisenlainen kuin liikennevakuutuksessa, jossa vakuutusyhtiön päätökseen tyytymättömällä on

mahdollisuus saattaa korvausasia yleisten tuomioistuinten käsiteltäväksi. Työeläkevakuutuksessa ja lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa on yleensä ensimmäisenä muutoksenhakuvelimenä eläkelaita tapaturmalautakunta ja toisena muutoksenhakuvelimenä vakuutusosasto.

Muutoksenhakujärjestelmien ero tulee esille muun muassa muutoksenhakuvelimen tutkimisvelvollisuudessa. Sosiaalivakuutuksen muutoksenhakuvelimet eivät esimerkiksi kiinnitä yhtä suurta huomiota kuin yleiset tuomioistuimet riita-asioissa siihen, kuinka tyytymättömyys asianomaiseen päätökseen on muutoksenhakujärjestelmässä yksilöity. Valitus tutkitaan, jos valittaja selvästi ilmoittaa olevansa tyytymätön vakuutus- tai eläkelaitoksen antamaan päätökseen. Jollei hän ole ilmoittanut, miltä kohdista hän haluaa muutosta, asia tutkitaan kokonaisuudessaan.

Sosiaalivakuutuksen muutoksenhakuvelimelle voidaan myös lähes rajoituksetta toimittaa uutta selvitystä. Muutoksenhakuvelin voi myös omasta aloitteestaan toimituttaa lisätutkimuksia. Ratkaiseva selvitys saattaa tulla vasta muutoksenhakuvelimelle, mutta muutoksenhakuvelin voi siitä huolimatta päättää, että etuutta on suoritettava takautuvasti esimerkiksi eläkehakemuksen jättämisestä. Tällaisessakin tapauksessa velvollisuus maksaa viivästyskorkoa alkaisi pääsäännön mukaan kolmen kuukauden kuluttua sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona hakemus ja ensimmäinen lääkärintuomio toimitettiin eläkelaitokselle, ei kuitenkaan ennen eläkkeen alkamiskuukauden päättymistä. Ehdotuksen mukaan työeläkevakuutuksen ja lakisääteisen tapaturmavakuutuksen muutoksenhakuvelin voi kuitenkin vakuutus- tai eläkelaitoksen esittämästä erityisestä syystä määrätä, että viivästyskorkoa on maksettava vasta myöhemmästä ajankohdasta. Erityisenä syynä saattaa tulla kysymykseen tilanne, jossa ratkaiseva selvitys saadaan vasta muutoksenhaun yhteydessä. Ottaen huomioon vakuutus- ja eläkelaitosten laaja selvittämisvelvollisuus ja vaatimus erityisen syyn esittämisestä tulisi säännöksen soveltaminen kysymykseen vain poikkeuksellisissa tapauksissa.

Korkolain 9 §:ssä on säännös eräänlaisesta oikeudenkäyntikorosta. Viivästyskorkoa on nimittäin maksettava esimerkiksi haasteen tiedoksiantopäivästä siinäkin tapauksessa, ettei velallinen ollut esittänyt kohtuullisen riittävää vahingonkorvausvaatimusta koskevaa selvitystä ennen oikeudenkäynnin alkua. Tällaista säännöstä ei sisälly lakiehdotuksiin. Ensinnäkin säännöksellä ei olisi merkitystä sosiaalivakuutuksessa asian vireilletu-

loa ja muutoksenhakua koskevista säännöksistä johtuen. Liikennevakuutuksessa säännöksellä olisi vain vähäinen merkitys. Lisäksi säännös soveltuisi huonosti ehdotettuun kuukausikorkojärjestelmään.

Ehdotuksen mukaan 15 markkaa pienempää viivästyskorkoa ei ole maksettava. Tällaisten pienten viivästyskorkojen maksaminen aiheuttaisi eläkelaitoksille tarpeetonta työtä, eikä korolla näissä tapauksissa olisi saajallekaan olennaista taloudellista merkitystä. Edellä mainittu markkamäärä sidottaisiin TEL:n 9 §:ssä tarkoitettuun indeksiin, ja tarkistettu markkamäärä pyöristettäisiin lähimmäksi täydeksi markaksi.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

2.1. Nykyinen tilanne

Työeläkelait ja tapaturmavakuutuslaki eivät sisällä säännöksiä viivästyskoron maksamisesta etuiksille. Vakuutus- ja eläkelaitokset eivät pääsääntöisesti olekaan maksaneet näissä tapauksissa viivästyskorkoa. Myöskään liikennevakuutuslaissa ei aseteta vakuutusyhtiöille yleistä velvollisuutta maksaa viivästyskorkoa. Tosin lain 12 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vakuutuksesta on suoritettava myös korvausmäärälle tuomittu korko. Tällöin on kysymys siitä, että korvausta vaaditaan liikennevakuutuksesta korvattavan vahingon johdosta moottoriajoneuvon omistajalta, kuljettajalta tai matkustajalta muun lain nojalla. Käytännössä vakuutusyhtiöt ovat liikennevakuutuksessa maksaneet viivästyskorkoa vain silloin, kun tuomioistuin on yhtiön siihen velvoittanut.

2.2. Asian valmistelu

Sosiaali- ja terveyshallinnon oikeussuojakomitea käsittelee mietinnössään (komiteanmietintö 1979:59) myös koron maksamista viivästyneenä suoritettaville sosiaalivakuutusetuiksille. Komitea esitti (kannanotto 30), että tietyissä tapauksissa eläkettä maksavalle laitokselle syntyisi velvollisuus maksaa korkoa. Koron maksaminen olisi komitean mielestä kohtuullista, milloin eläkeratkaisua ei ole tehty keskimääräisten käsitteilyaikojen puitteissa, samoin kuin silloin, jos virheelliseksi todettua päätöstä oikaistaan myöhemmin ja eläkettä ryhdytään maksamaan takautuvasti aikaisempaa suurempana.

Korkolainsäädäntöä koskevan hallituksen esityksen mukaan lakisääteinen tapaturmavakuutus ja liikennevakuutus olisivat tulleet korkolain soveltamisalan piiriin. Lakivaliokunta ei kuitenkaan mietinnössään pitänyt korkolakiin ehdotettua rajausta vakuutusten osalta oikeana, vaan katsoi, että korkoa ja viivästyskorkoa koskevat säännökset tulee säätää kussakin erityislaissa erikseen saman periaatteen mukaisesti.

Nyt kysymyksessä olevaa esitystä on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä eläketurvakeskuksen, Työeläkelaitosten Liiton, Liikennevakuutusyhdistyksen ja Tapaturmavakuutuslaitosten Liiton edustajien kanssa.

3. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Uusia toimieliimiä ei ehdoteta perustettaviksi. Ehdotettujen säännösten soveltamisesta sosiaali- ja terveysministeriö antaisi tarvittaessa tarkempia ohjeita vakuutus- ja eläkelaitoksille. Koska lakisääteistä vakuutuksista suoritettaville etuuksille ei pääsääntöisesti ole aikaisemmin maksettu viivästyskorkoa, lisäksi säännösten voimaantulo jossain määrin vakuutus- ja eläkelaitosten työmäärää ja siten myös hallintokustannuksia. Merkittävämpää kustannusten lisäystä tapahtuisi tältä osin ehdotettujen lakien voimaantulovaiheessa. Kysymyksessä olevien lakisääteisten vakuutusten kokonaiskustannukset lisääntyisivät hallintokustan-

nusten lisäksi luonnollisesti maksettavien viivästyskorkojen määrällä. Tarkkaa arviota siitä, paljonko kokonaiskustannukset kasvaisivat, on mahdotonta etukäteen esittää. Eräiden erittäin epävarmojen arvioiden mukaan nämä kokonaiskustannukset saattaisivat olla vuosittain enintään 1—2 miljoonaa markkaa. Ehdorusten mukaisten käsittelyaikojen johdosta viivästyminen tullee kuitenkin olemaan poikkeuksellista. Yksittäistapauksissa laitokset joutuisivat maksamaan merkittäviä viivästyskorkoja lähinnä joissakin muutoksenhakutilanteissa.

Edellä olevasta johtuen myöskään uudistuksesta aiheutuvasta valtion menojen vuotuisesta kasvusta ei voida esittää tarkkaa arviota. Valtion menot kasvaisivat siltä osin kuin kysymys on sellaisista etuuksista, jotka suoritetaan valtion varoista tai joista aiheutuneihin kustannuksiin suoritetaan valtion osuutta. Valtion varoista suoritetaan muun muassa liikennevakuutuslain mukaiset korvaukset valtion omistamien ajoneuvojen aiheuttamista liikennevahingoista ja tapaturmavakuutuslain mukaiset korvaukset valtion viran- ja toimenhaltijoille sattuneista työtapaturmista. Rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82) toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset suoritetaan niin ikään valtion varoista. Lisäksi valtio osallistuu merimieseläkelain, maatalousyrittäjien eläkelain, maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain, yrittäjien eläkelain ja luopumiseläkelain mukaisista eläkkeistä ja muista etuuksista aiheutuneisiin kustannuksiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Työntekijäin eläkelaki

19 d §. Työntekijäin eläkelain mukaisen eläkeen tai muun etuuden viivästyessä eläkelaitoksen on ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan maksettava viivästyneelle määrälle viivästyskorkoa. Vuotuisena korkokantana olisi 16 prosenttia. Työeläkelaeissa samoin kuin luopumiseläkelaeissa olevien viittaussäännösten johdosta viivästyskorkoa olisi maksettava myös näiden muiden työeläkelakien mukaisille eläkkeille ja muille etuuksille. Vastaavasti viivästyskorkoa olisi mak-

settava myös rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain mukaiselle varhaiseläkkeelle.

Ehdotuksessa tarkoitettuja muita etuuksia ovat esimerkiksi hautausavustus ja kuntoutusetuudet samoin kuin korvaukset työkyvyttömyyden selvittämisestä aiheutuneista lisätutkimuskustannuksista. Etuudensaajia, joille viivästyskorkoa olisi maksettava, olisivat muun muassa työntekijä, hänen puolisonsa ja lapsensa, työnantaja sekä sosiaalilautakunta. Sen sijaan sille osalle etuutta, joka suoritetaan toiselle lakisääteistä vakuutusta harjoittavalle vakuutus- tai eläkelaitokselle, ei yleensä olisi maksettava viivästyskorkoa. Viimeksi mainitussa tapauksessa on kysymys esimerkiksi

eläkkeen suorittamisesta kansaneläkelaitoksen sairausvakuutusrahastoille. Niin ikään viivästyskorkoa ei yleensä olisi maksettava TEL:n 19 a §:n 3 ja 4 momentin perusteella työvoimatoimikunnalle tai työttömyyskassalle takautuvasti maksettavalle eläkkeelle.

Pykälän 2 momentin säännökset koskevat etuuden hakemisen yhteydessä tapahtuvia viivästystilanteita. Viivästyskoron laskemisaika alkaisi vasta kun kolme kuukautta on kulunut sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona etuudensaaja esitti eläkelaitokselle vaatimuksensa sekä etuuden perustetta ja määrää koskevan sellaisen selvityksen kuin häneltä kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös eläkelaitoksen mahdollisuudet hankkia selvitys. Jos esimerkiksi edellä tarkoitettu määräaika päättyy toukokuun viimeisenä päivänä ja eläkettä aletaan maksaa vasta heinäkuussa, on 1 päivää kesäkuuta edeltävään aikaan kohdistuvalle eläkkeelle maksettava viivästyskorkoa yhdeltä kalenterikuukaudesta eli kesäkuulta.

Edellä tarkoitettuna vaatimuksena ja selvityksenä olisi eläkettä haettaessa pidettävä eläkehakemusta asianmukaisine liitteineen. Vain olennainen puute hakemuksessa tai liitteissä aikaansaisi sen, ettei kolmen kuukauden määräaika vielä alen kalenterikuukauden päättymisestä, jona hakemus liitteineen saapui eläkelaitokselle.

Edellä sanottu soveltuu myös muutoksenhakutilanteisiin. Ehdotuksen mukaan muutoksenhakuelin voi kuitenkin eläkelaitoksen esittämästä erityisestä syystä määrätä, että viivästyskorko lasketaan myöhemmästä ajankohdasta. Työkyvyttömyyseläkkeen osalta saattaa edellä tarkoitettuna erityisenä syynä tulla kysymykseen muun muassa se, että ratkaiseva lääketieteellinen selvitys on voitu saada vasta muutoksenhaun yhteydessä.

Silloin, kun eläkkeensaaja hakee jatkoeläkettä, lasketaan kolmen kuukauden määräaika pääsäännön mukaan sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona jatkoeläkehakemus asianmukaisine liitteineen saapui eläkelaitokselle.

Vaikka käsittelyaikaa olisikin jäljellä, on etuudet luonnollisesti maksettava viivytyksestä sen jälkeen, kun eläkelaitoksella on käytettävissään riittävät selvitykset etuuden myöntämiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan otettaisiin laskettaessa aikaa, jolta viivästyskorkoa on maksettava, huomioon vain täydet kalenterikuukaudet. Jos esimerkiksi eläke alkaa vasta kesäkuussa ja kesäkuun eläke-erä maksetaan heinäkuussa, eläkelaitos ei olisi velvollinen maksamaan viivästyskorkoa, vaikka käsittelyaika olisikin päättynyt

esimerkiksi toukokuun viimeisenä päivänä. Tässä tapauksessa kesäkuun eläke-erän ei nimittäin voida katsoa ehdotuksessa tarkoitettulla tavalla viivästyneen täyttä kalenterikuukautta. Käsittelyajan päätyminen ennen eläkkeen alkamista saattaa tulla kysymykseen lähinnä työkyvyttömyyseläkkeessä sairausvakuutuslain (364/63) mukaisen päivärahan ensisijaisuuden takia. Momentin toinen virke koskee viivästyskoron maksamista saman päätöksen perusteella myöhemmin suoritettaville erille. Eläkelaitoksen on päätöksessään ilmoitettava etuudensaajalle, minä ajankohtana myöhemmät etuuserät suoritetaan. Näille etuuserille muodostuu siten eräpäivä, jona ne viimeistään on maksettava. Jos suoritus viivästyy, on kullekin etuuserälle maksettava 16 prosentin vuotuista viivästyskorkoa jokaiselta päivästä eräpäivästä lukien. Uutena päätöksenä säännöstä sovellettaessa ei voida pitää sellaista päätöstä, jolla vallitsevaa tilannetta ei muuteta. Tällöin on kysymys esimerkiksi siitä, että osaeläke on myönnetty toistaiseksi ja eläkkeensaajan vaadittua osaeläkkeen korottamista täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi tämä uusi hakemus hylätään. Osaeläkkeen jatkuminen ei tässä tapauksessa ole uuden päätöksen varassa, joten eläke-erät on maksettava aikaisemmassa päätöksessä määriteltynä ajankohdalla. Jollei näin tapahdu, viivästyskorkoa olisi maksettava 3 momentin mukaisesti jokaiselta päivästä eräpäivästä lukien. Pääsääntöisesti olisi edellytettävä, että etuuserä on eräpäivänä tullut etuudensaajan tilille hänen osoittamaansa rahalaitokseen. Vähäinen viivästyminen ei kuitenkaan yleensä aiheuta eläkelaitokselle velvollisuutta maksaa viivästyskorkoa, sillä pykälän 5 momentin mukaan 15 markkaa pienempää viivästyskorkoa ei ole maksettava.

Pykälän 4 momentti sisältää säännökset velkojan viivästyksistä ja eräiden maksusteiden vaikutuksista. Vastaavat säännökset ovat korkolain 10 §:ssä. Momentin ensimmäinen virke koskee velkojan viivästyä eli tilannetta, jolloin etuutta ei ole voitu maksaa oikeassa ajassa etuudensaajasta johtuvasta syystä. Tällöin eläkelaitos ei olisi velvollinen maksamaan viivästyskorkoa pitemmältä ajalta kuin siitä päivästä, jona este eläkelaitoksen tieteen on lakannut. Säännös tulisi sovellettavaksi lähinnä 3 momentissa tarkoitettujen myöhempien erien osalta muun muassa silloin, kun etuudensaaja ei ole toimittanut eläkelaitokselle sen vaatimaa selvitystä siitä, että etuudensaaja edelleen täyttää etuuden saamisen edellytykset. Momentin toinen virke koskee eräiden maksusteiden vaikutuksia. Eläkelaitos ei olisi velvollinen

maksamaan viivästyskorkoa tällaisen esteen aiheuttamalta viivästysajalta. Korkolainsäädäntöä koskevan esityksen perusteluihin viitaten voidaan todeta, että säännöksessä tarkoitettuja esteitä ovat esimerkiksi tietyt rahasuoritukset kieltävä lainsäädäntö ja pankkialan lakko. Sen sijaan lakko eläkelaitoksessa ei pääsääntöisesti olisi tällainen este.

Suoritettavalle viivästyskorolle ehdotetaan säädettäväksi alaraja. Pykälän 5 momentin mukaan 15 markkaa pienempää viivästyskorkoa ei ole maksettava. Markkamäärä sidottaisiin TEL:n 9 §:ssä tarkoitettuun indeksiin, ja tarkistettu markkamäärä pyöräytettäisiin lähimmäksi täydeksi markaksi. Maksettavan viivästyskoron alarajaa koskevaa säännöstä olisi pääsääntöisesti sovellettava saaja- ja tapauskohtaisesti. Jos esimerkiksi eläkettä suoritetaan sekä työntekijälle että sosiaalilautakunnalle, olisi kummankin saajan osalta erikseen laskettava, onko viivästyskoron määrä pienempi kuin edellä tarkoitettu.

Edellä ehdotetut säännökset koskevat viivästyskoron maksamista etuuksille. Eläkelaitoksen tai eläketurvakeskuksen TEL:n perusteella määräämälle maksulle suorituksen viivästymisen ajalta maksettavasta korosta säädetään TEL:n 19 §:ssä. Muulle TEL:ssä tarkoitettulle velalle maksettavasta viivästyskorosta olisi pykälän 6 momentin mukaan voimassa, mitä korkolaisissa on säädetty, jollei TEL:sta muuta johdu. Esimerkiksi TEL:n 17 §:n 2 momentissa tarkoitettulle lääkärinlainsunnosta maksettavalle palkkiolle viivästyskoron suorittamisvelvollisuus määräytyisi korkolain mukaan.

Ehdotettujen säännösten soveltamisesta olisi sosiaali- ja terveysministeriöllä pykälän 6 momentin mukaan oikeus antaa eläkelaitoksille tarkempia ohjeita.

1.2. Merimieseläkelaki

63 a §. Ehdotetut säännökset ovat yhdenmukaiset TEL:n muuttamista koskevan lakiehdotuksen säännösten kanssa. Edellä jaksossa 1.1. esitetyt yksityiskohtaiset perustelut soveltuvat siten vastaavasti nyt kysymyksessä olevaan lakiehdotukseen.

1.3. Tapaturmavakuutuslaki

60 a §. Ehdorus sisältää pitkälti samanlaiset säännökset kuin TEL:n ja merimieseläkelain muuttamista koskevat lakiehdotukset. Jollei jäl-

jempänä olevasta eikä vakuutusten luonteesta muuta seuraa, soveltuvat edellä jaksossa 1.1. esitetyt yksityiskohtaiset perustelut vastaavasti nyt kysymyksessä olevaan lakiehdotukseen.

Tapaturmavakuutuslain mukaisen korvauksen viivästyessä vakuutuslaitoksen on pykälän 1 momentin mukaan maksettava viivästyneelle määrälle vuoruisia viivästyskorkoa 16 prosenttia. Muissa lakisäätteistä työtapaturma- ja ammattitautiturvaa koskevista laeissa on viittaussäännökset tapaturmavakuutuslain korvausta koskeviin säännöksiin. Näin ollen viivästyskorkoa olisi maksettava myös näiden lakien mukaan suoritettavien korvausten viivästyessä.

Tapaturmavakuutuslain mukaisia korvauksia ovat ensinnäkin lain 14 §:ssä tarkoitettut korvaukset kuten päiväraha, tapaturmaeläke, haittaraaha, perhe-eläke ja hautausapu. Niin ikään tällainen korvaus on lain 12 §:n 3 momentissa tarkoitettu vakuutuslaitoksen tai valtion suoritettava korvaus. Kysymys on tällöin työnantajan omavastuusuudesta, jonka tämä on jättänyt suorittamatta korvauksensaajalle. Vakuutuslaitoksilla ja valtiolla on oikeus 12 §:n 4 momentin mukaan periä työnantajalta edellä tarkoitettu suorittamansa korvaus. Työnantajan velvollisuus suorittaa viivästyskorkoa vakuutuslaitokselle tai valtiolle määräytyisi tässä tapauksessa lakiehdotuksen 6 momentin mukaan korkolain perusteella.

Lakisäätteistä vakuutusta harjoittavien vakuutus- tai eläkelaitosten välisille yhteensovittukseen tai takautumisoikeuteen perustuville suorituksille ei kuitenkaan olisi maksettava viivästyskorkoa. Kysymykseen saattavat tulla ensinnäkin tapaturmavakuutuslaissa tarkoitettujen vakuutuslaitosten keskinäiset suoritukset kuten korvausvelvollisen vakuutuslaitoksen suoritus ennakkoa maksaneelle vakuutuslaitokselle lain 43 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa. Viivästyskorkoa ei olisi maksettava myöskään silloin, kun tapaturmavakuutuslaitoksen sairausvakuutuslain 27 §:n 2 momentin perusteella kansaneläkelaitokselle suoritettava korvaus viivästyy.

Työtapaturma- ja ammattitautiasiat tulevat yleensä vireille vakuutuslaitokseen työnantajan tapaturmailmoituksella. Korvaukseen oikeutettu voi tehdä myös oman, vapaamuotoisen hakemuksen vakuutuslaitokselle. Jos vakuutuslaitoksen tietoon on kuitenkin muutoin tullut ilmoitus korvattavaksi katsottavasta työtapaturmasta tai ammattitaudista, tulee vakuutuslaitoksen itsenäisesti ryhtyä selvittämään asiaa. Näin ollen pykälän 2 momentissa tarkoitettu kolmen kuukauden määräaika alkaisi yleensä sen kalenterikuukauden

päätyessä, jona tapaturmailmoitus lääkärintlausuntoineen saapui vakuutuslaitokselle.

1.4. Liikennevakuutuslaki

12 §. Liikennevakuutuslain 12 §:n mukaan korvaus on tuomittava vakuutusyhtiön vastuusta voimassa olevien säännösten mukaisesti myös silloin, kun korvausta vaaditaan liikennevakuutuksesta korvattavan vahingon johdosta moottoriajoneuvon omistajalta, kuljettajalta tai matkustajalta muun kuin liikennevakuutuslain nojalla. Tällöin vakuutuksesta on suoritettava myös korvausmäärälle tuomittu korko ja korvaus vahingonkärsineelle maksettavaksi tuomituista oikeudenkäyntikuluista. Koron osalta säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että vakuutuksesta olisi suoritettava viivästyskorkoa siten kuin 12 a §:ssä säädetään. Tämä merkitsisi muutosta nykyiseen käytäntöön paitsi viivästyskoron laskemisen osalta myös siinä suhteessa, että tuomioistuimen olisi viran puolesta velvoitettava vakuutusyhtiö suorittamaan viivästyskorkoa. Saadakseen viivästyskorkoa vahingonkärsineen ei näin ollen olisi esitettävä sitä koskevaa vaatimusta. Lakisääteisten vakuutusten luonne huomioon ottaen ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena, että ehdotetut viivästyskoron maksamista koskevat säännökset olisivat tahdonvaltaisia myöskään 12 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

Liikennevakuutuslain 12 §:n 2 momentin mukaan sanotussa pykälässä mainittua korvausvaatimusta ei saa ottaa tutkittavaksi, ellei näyterä, että vakuutusyhtiö, joka on vastuussa vahingosta, on kieltäytynyt suorittamasta vaadittua korvausta. Kieltäytymisestäään vakuutusyhtiön on annettava kirjallinen todistus, joka sisältää maininnan vaatimuksen esittämispäivästä. Vahingonkärsinyt on myös yleensä toimittanut vakuutusyhtiölle ehdotuksen 12 a §:ssä tarkoitettua selvityksen ennen kieltäytymistodistuksen antamista. Tällöin 12 a §:n mukainen yhden tai kolmen kuukauden määräaika alkaisi sen kalenterikuukauden päätyessä, jona edellä tarkoitettu vaatimus ja selvitys esitettiin vakuutusyhtiölle.

12 a §. Sen lisäksi, mitä jäljempänä esitetään, pykälän perustelujen osalta viitataan vastaavasti tapaturmavakuutuslain ja TEL:n muuttamista koskevien lakiehdotusten perusteluihin. Olennaisimmat erot nyt kysymyksessä olevassa lakiehdotuksessa esityksen muihin lakiehdotuksiin nähden johtuvat pääasiassa liikennevakuutuksen erilaisesta muutoksenhakujärjestelmästä sekä siitä,

että liikennevakuutuksesta suoritettavista korvauksista huomattava osa — esimerkiksi vuonna 1981 markkamäärältään enemmän kuin puolet — maksetaan omaisuusvahingoista.

Korvaus omaisuusvahingosta voidaan liikennevakuutuksessa yleensä suorittaa lyhyemmässä ajassa kuin henkilövahingosta tai kuolemantapauksen johdosta, joissa usein on hankittava lisäselvityksiä tai pyydyttävä liikennevahinkolaurakunnan lausunto ennen korvausasian ratkaisua. Haettaessa korvausta henkilövahingosta tai kuolemantapauksen johdosta olisi pykälän 2 momentissa tarkoitettu määräaika sama kuin muissakin esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa. Sen sijaan omaisuusvahinkojen osalta määräaika päättyisi, kun yksi kuukausi on kufunut sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona vahingonkärsinyt esitti vakuutusyhtiölle vaatimuksensa sekä korvauksen perustetta ja määrää koskevan sellaisen selvityksen kuin häneltä kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös vakuutusyhtiön mahdollisuudet hankkia selvitys. Jos suoritus tästä viivästyisi, viivästyneelle määrälle olisi maksettava viivästyskorkoa jokaiselta määräajan päättymisen jälkeiseltä täydeltä kalenterikuukaudelta.

Korvausasia tulee yleensä vireille vahingonkärsineen vakuutusyhtiölle tekemällä kirjallisella ilmoituksella. Liikennevakuutuslain mukaista korvausta voidaan myös vaatia edellä tarkoitettua ilmoitusta tekemättä kanteella yleisessä alioikeudessa. Tällaisia haasteella siviiliprosessuaalisesti vireille pantuja korvausasioita ja edellä 12 §:ssä tarkoitettuja, yleensä rikosprosessin yhteydessä esitettyjä korvausvaatimuksia on vuosittain yhteensä vain noin sata. Ehdotetut viivästyskoron maksamista koskevat säännökset soveltuisivat myös näihin tapauksiin.

Ehdotukseen ei sisälly korkolain 9 §:n mukaisesti niin sanottua oikeudenkäyntikorkoa koskevaa säännöstä, jonka mukaan viivästyskorkoa on maksettava viimeistään esimerkiksi haasteen tiedoksiantopäivästä. Milloin vakuutusyhtiölle ei ole tehty ilmoitusta liikennevahingosta ja korvausasia tulee vireille haasteella, olisi näissäkin, käytännössä harvoin esiintyvissä tapauksissa vakuutusyhtiöllä koroton käsittelyaika. Tällöin ehdotuksessa tarkoitettu yhden tai kolmen kuukauden määräaika yleensä laskettaisiin aikaisintaan sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona haaste on annettu vakuutusyhtiölle tiedoksi. Tuomioistuimen olisi kussakin tapauksessa erikseen ratkaistava, sisältääkö haastehakemus myös sellaisen selvityksen korvauksen perusteesta ja määrästä, jota vahingonkärsineeltä kohtuudella voidaan vaatia.

Jos selvitys esitetään vasta tuomioistuimelle, alkaisi sanottu määräaika tämän selvityksen esittämiskauden päättyessä.

Esitykseen sisältyvien sosiaalivakuutuksen piiriin kuuluvien lakiehdotusten mukaan muutoksenhakuelimellä on oikeus tietyissä tapauksissa määrätä, että viivästyskorko lasketaan myöhemmästä ajankohdasta. Korkolakiin ei sisälly vastaavaa säännöstä, eikä sille liikennevakuutuksenkaan piirissä, ottaen myös huomioon riita-asioiden käsittelyssä noudatettavat säännökset, olisi riittävä tarvetta.

2. Voimaantulo

Lait on tarkoitus saattaa voimaan 1 päivänä syyskuuta 1984. Lakeja ei pääsääntöisesti sovellet-

taisi asioihin, jotka ovat tulleet vireille ennen ehdotettujen lakien voimaantuloa. Ehdotettuja säännöksiä saman päätöksen perusteella myöhemmin suoritettaville erille maksettavasta viivästyskorosta sovellettaisiin kuitenkin sellaisiin eriin, joiden eräpäivä on lakien voimaantulopäivänä tai sen jälkeen, vaikka esimerkiksi eläkehakemus olisikin saapunut eläkelaitokselle tai eläkepäätos annettu ennen lakien voimaantuloa. Vakuutus- ja eläkelaitoksille olisi varattava riittävästi aikaa uudistuksen edellyttämiin järjestelyihin. Lakien vahvistamisen ja voimaantulon välille olisikin tarkoitus jättää 1—2 kuukauden pituinen aika.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 8 päivänä heinäkuuta 1961 annettuun työntekijäin eläkelakiin (395/61) uusi näin kuuluva 19 d §:

Eläkkeen hakeminen ja maksaminen

19 d §

Tämän lain mukaisen eläkkeen tai muun etuuden viivästyessä eläkelaitoksen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa 16 prosenttia. Velvollisuus maksaa viivästyskorkoa ei kuitenkaan koske sitä osaa etuudesta, joka suoritetaan toiselle lakisääteistä vakuutusta harjoittavalle vakuutus- tai eläkelaitokselle taikka työvoimatoimikunnalle tai työttömyyskassalle, ellei kysymys ole 19 c §:ssä tarkoitetusta suorituksesta.

Aika, jolta viivästyskorkoa maksetaan, alkaa kolmen kuukauden kuluttua sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona etuudensaaja on esittänyt eläkelaitokselle vaatimuksensa sekä etuuden perustetta ja määrää koskevan sellaisen selvi-

tyksen kuin häneltä kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös eläkelaitoksen mahdollisuudet hankkia selvitys. Milloin eläkelaitoksen antamaan päätökseen on haettu muutosta, voi muutoksenhakuelin määrätä, että viivästyskorko lasketaan myöhemmästä ajankohdasta, jos eläkelaitos esittää siihen erityisiä syitä.

Laskettaessa aikaa, jolta viivästyskorkoa on maksettava, otetaan huomioon vain täydet kalenterikuukaudet. Saman päätöksen perusteella myöhemmin suoritettavalle etuuserälle on viivästyskorkoa kuitenkin maksettava jokaiselta päivästä eräpäivästä lukien.

Milloin etuurta ei ole voitu etuudensaajasta johtuvasta syystä maksaa oikeassa ajassa, eläkelaitos ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa pitemmältä ajalta kuin siitä päivästä, jona este eläkelaitoksen tietten on lakannut. Jos etuuden

suorittaminen viivästyy lain säännöksen johdosta taikka yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytymisen taikka muun senkaltaisen ylivoimaisen esteen vuoksi, eläkelaitos ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa tällaisen esteen aiheuttamalta viivästysajalta.

Viivästyskorkoa, jonka määrä on pienempi kuin 15 markkaa, ei ole maksettava. Edellä sanottua markkamäärää tarkistetaan vuosittain 9 §:ssä säädetyn palkkaindeksiluvun mukaan. Tarkistettu markkamäärä pyöristetään lähimmäksi täydeksi markaksi.

Jollei tästä laista muuta johdu, muulle kuin vakuutusmaksuvelalle ja edellä tässä pykälässä tarkoitettulle velalle maksettavasta viivästyskorosta on voimassa, mitä korkolaissa (633/82) on sää-

detty. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa eläkelaitoksille ohjeita tämän pykälän soveltamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Tätä lakia ei sovelleta asiaan, joka ennen tämän lain voimaantuloa on tullut vireille eläkelaitoksessa. Viivästyskoron maksamista koskevia säännöksiä on kuitenkin sovellettava sellaiseen 19 d §:n 3 momentissa tarkoitettuun etuuserään, jonka eräpäivä on lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen.

Tämän lain 19 d §:n 5 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1984 vahvistettua palkkaindeksilukua.

2.

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 26 päivänä tammikuuta 1956 annettuun merimieseläkelakiin (72/56) uusi näin kuuluva 63 a §:

63 a §

Tämän lain mukaisen eläkkeen tai muun etuuden viivästyessä eläkekassan on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa 16 prosenttia. Velvollisuus maksaa viivästyskorkoa ei kuitenkaan koske sitä osaa etuudesta, joka suoritetaan toiselle lakisääteistä vakuutusta harjoittavalle vakuutus- tai eläkelaitokselle taikka työvoimatoimikunnalle tai työttömyyskassalle.

Aika, jolta viivästyskorkoa maksetaan, alkaa kolmen kuukauden kuluttua sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona etuudensaaja on esittänyt eläkekassalle vaatimuksensa sekä etuuden perustetta ja määrää koskevan sellaisen selvityksen kuin häneltä kohruudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös eläkekassan mahdollisuudet hankkia selvitys. Milloin eläkekassan hallituksen antamaan päätökseen on haettu muutosta, voi muutoksenhakuelin määrätä, että viivästyskorko lasketaan myöhemmästä ajankohdasta, jos eläkekassa esittää siihen erityisiä syitä.

Laskettaessa aikaa, jolta viivästyskorkoa on maksettava, otetaan huomioon vain täydet kalenterikuukaudet. Saman päätöksen perusteella myöhemmin suoritettavalle etuuserälle on viivästyskorkoa kuitenkin maksettava jokaiselta päivästä eräpäivästä lukien.

Milloin etuutta ei ole voitu etuudensaajasta johtuvasta syystä maksaa oikeassa ajassa, eläkekassa ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa pitemmältä ajalta kuin siitä päivästä, jona este eläkekassan tieteen on lakannut. Jos etuuden suorittaminen viivästyy lain säännöksen johdosta taikka yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytymisen taikka muun senkaltaisen ylivoimaisen esteen vuoksi, eläkekassa ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa tällaisen esteen aiheuttamalta viivästysajalta.

Viivästyskorkoa, jonka määrä on pienempi kuin 15 markkaa, ei ole maksettava. Edellä sanottua markkamäärää tarkistetaan vuosittain työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetyn palkkaindeksiluvun mukaan. Tarkistettu markkamäärä pyöristetään lähimmäksi täydeksi markaksi.

Jollei tästä laista muuta johdu, muulle kuin vakuutusmaksuvelalle ja edellä tässä pykälässä tarkoitettulle velalle maksettavasta viivästyskorosta on voimassa, mitä korkolaissa (633/82) on säädetty. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa eläkekassalle ohjeita tämän pykälän soveltamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Tätä lakia ei sovelleta asiaan, joka ennen tämän lain voimaantuloa on tullut vireille eläkekassassa. Viivästyskoron maksamista koskevia säännöksiä on kuitenkin sovellettava sellaiseen 63 a §:n 3 momentissa tarkoitettuun etuuserään,

jonka eräpäivä on lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen.

Tämän lain 63 a §:n 5 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1984 vahvistettua palkkaindeksilukua.

3.

Laki

tapaturmavakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 20 päivänä elokuuta 1948 annettuun tapaturmavakuutuslakiin (608/48) uusi näin kuuluva 60 a §:

60 a §

Tämän lain mukaisen korvauksen viivästyessä vakuutuslaitoksen on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa 16 prosenttia. Velvollisuus maksaa viivästyskorkoa ei kuitenkaan koske lakisääteistä vakuutusta harjoittavien vakuutus- tai eläkelaitosten välisiä yhteensovittukseen eikä takautumisoikeuteen perustuvia suorituksia.

Aika, jolta viivästyskorkoa maksetaan, alkaa kolmen kuukauden kuluttua sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona vakuutuslaitos sai korvauksen perustetta ja määrää koskevan sellaisen selvityksen kuin kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös vakuutuslaitoksen mahdollisuudet hankkia selvitys. Milloin vakuutuslaitoksen antamaan päätökseen on haettu muutosta, voi muutoksenhakuelin määrätä, että viivästyskorko lasketaan myöhemmästä ajankohdasta, jos vakuutuslaitos esittää siihen erityisiä syitä.

Laskettaessa aikaa, jolta viivästyskorkoa on maksettava, otetaan huomioon vain täydet kalenterikuukaudet. Saman päätöksen perusteella myöhemmin suoritettavalle korvauserälle on viivästyskorkoa kuitenkin maksettava jokaiselta päivästä eräpäivästä lukien.

Milloin korvausta ei ole voitu korvauksensaajasta johtuvasta syystä maksaa oikeassa ajassa, vakuutuslaitos ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa pitemmältä ajalta kuin siitä päivästä, jona este vakuutuslaitoksen tieteen on lakannut. Jos korvauksen suorittaminen viivästyy lain

säännöksen johdosta taikka yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytymisen taikka muun senkaltaisen ylivoimaisen esteen vuoksi, vakuutuslaitos ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa tällaisen esteen aiheuttamalta viivästysajalta.

Viivästyskorkoa, jonka määrä on pienempi kuin 15 markkaa, ei ole maksettava. Edellä sanottua markkamäärää tarkistetaan vuosittain työntekijäin eläkelain 9 §:ssä säädetyn palkkaindeksiluvun mukaan. Tarkistettu markkamäärä pyöristetään lähimmäksi tädeksi markaksi.

Jollei tästä laista muuta johdu, muulle kuin vakuutusmaksuvelalle ja edellä tässä pykälässä tarkoitetulle velalle maksettavasta viivästyskorosta on voimassa, mitä korkolaissa (633/82) on säädetty. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa vakuutuslaitoksille ohjeita tämän pykälän soveltamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Tätä lakia ei sovelleta asiaan, joka ennen tämän lain voimaantuloa on tullut vireille vakuutuslaitoksessa. Viivästyskoron maksamista koskevia säännöksiä on kuitenkin sovellettava sellaiseen 60 a §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvauserään, jonka eräpäivä on lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen.

Tämän lain 60 a §:n 5 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1984 vahvistettua palkkaindeksilukua.

4.

Laki

liikennevakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 26 päivänä kesäkuuta 1959 annetun liikennevakuutuslain (279/59) 12 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 31 päivänä toukokuuta 1974 annetussa laissa (421/74), sekä

lisätään lakiin uusi 12 a § seuraavasti:

12 §

Jos korvausta vaaditaan liikennevakuutuksesta korvattavan vahingon johdosta moottoriajoneuvon omistajalta, kuljettajalta tai matkustajalta muun kuin tämän lain nojalla, on korvaus kuitenkin tuomittava vakuutusyhtiön vastuusta voimassa olevien säännösten mukaisesti ja siitä riippumatta, onko hänellä vahingonkärsineeltä myös saaminen. Näin tuomittu määrä saadaan periä vain asianomaiselta vakuutusyhtiöltä, joka vapautuu vastuusta maksamalla korvauksen vahingonkärsineelle. Vakuutuksesta on suoritettava myös korvaus vahingonkärsineelle maksettavaksi tuomituista oikeudenkäyntikuluista sekä viivästyskorkoa siten kuin 12 a §:ssä säädetään.

12 a §

Tämän lain mukaisen korvauksen viivästyessä vakuutusyhtiön on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa 16 prosenttia. Velvollisuus maksaa viivästyskorkoa ei kuitenkaan koske lakisääteistä vakuutusta harjoittavien vakuutus- tai eläkelaitosten välisiä yhteensovitukseen eikä takautumisoikeuteen perustuvia suorituksia.

Aika, jolta viivästyskorkoa maksetaan, alkaa kolmen kuukauden tai, milloin kysymys on omaisuuteen kohdistuneesta vahingosta, yhden kuukauden kuluttua sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona vahingonkärsinyt on esittänyt vakuutusyhtiölle vaatimuksensa sekä korvauksen perustetta ja määrää koskevan sellaisen selvityksen kuin häneltä kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös vakuutusyhtiön mahdollisuudet hankkia selvitys.

Laskettaessa aikaa, jolta viivästyskorkoa on maksettava, otetaan huomioon vain täydet kalenterikuukaudet. Saman päätöksen perusteella

myöhemmin suoritettavalle korvauserälle on viivästyskorkoa kuitenkin maksettava jokaiselta päiväältä eräpäivästä lukien.

Milloin korvausta ei ole voitu vahingonkärsineestä johtuvasta syystä maksaa oikeassa ajassa, vakuutusyhtiö ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa pitemmältä ajalta kuin siitä päivästä, jona este vakuutusyhtiön tieteen on lakannut. Jos korvauksen suorittaminen viivästyy lain säännöksen johdosta taikka yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytymisen taikka muun senkaltaisen ylivoimaisen esteen vuoksi, vakuutusyhtiö ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa tällaisen esteen aiheuttamalta viivästysajalta.

Viivästyskorkoa, jonka määrä on pienempi kuin 15 markkaa, ei ole maksettava. Edellä sanottua markkamäärää tarkistetaan vuosittain työntekijäin eläkelain (395/61) 9 §:ssä säädetyn palkkaindeksiluvun mukaan. Tarkistettu markkamäärä pyöristetään lähimmäksi tädeksi markkaksi.

Jollei tästä laista muuta johdu, muulle kuin vakuutusmaksuvelalle ja edellä tässä pykälässä tarkoitetuille velalle maksettavasta viivästyskorosta on voimassa, mitä korkolaissa (633/82) on säädetty. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa vakuutusyhtiöille ohjeita tämän pykälän soveltamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Tätä lakia ei sovelleta asiaan, joka ennen tämän lain voimaantuloa on tullut vireille vakuutusyhtiössä taikka jossa ennen lain voimaantuloa on pantu vireille korvauksen suorittamista koskeva kanne tai esitetty oikeudenkäynnin aikana korvauksen suorittamista koskeva vaatimus. Viivästyskoron maksamista koskevia säännöksiä on

kuitenkin sovellettava sellaiseen 12 a §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvauserään, jonka eräpäivä on lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen.

Tämän lain 12 a §:n 5 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1984 vahvistettua palkkaindeksilukua.

Helsingissä 17 päivänä helmikuuta 1984

Tasavallan Presidentti

MALNO KOIVISTO

Ministeri Vappu Taipale

4.

Laki

liikennevakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 26 päivänä kesäkuuta 1959 annetun liikennevakuutuslain (279/59) 12 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 31 päivänä toukokuuta 1974 annetussa laissa (421/74), sekä *lisätään* lakiin uusi 12 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

12 §

Jos korvausta vaaditaan liikennevakuutuksesta korvattavan vahingon johdosta moottoriajoneuvon omistajalta, kuljettajalta tai matkustajalta muun kuin tämän lain nojalla, on korvaus kuitenkin tuomittava vakuutusyhtiön vastuusta voimassa olevien säännösten mukaisesti ja siitä riippumatta, onko hänellä vahingonkärsineeltä myös saaminen. Näin tuomittu määrä saadaan periä vain asianomaiselta vakuutusyhtiöltä, joka vapautuu vastuusta maksamalla korvauksen vahingonkärsineelle. Vakuutuksesta on suoritettava myös *korvausmäärälle tuomittu korko ja* korvaus vahingonkärsineelle maksettavaksi tuomituista oikeudenkäyntikuluista.

Ehdotus

12 §

Jos korvausta vaaditaan liikennevakuutuksesta korvattavan vahingon johdosta moottoriajoneuvon omistajalta, kuljettajalta tai matkustajalta muun kuin tämän lain nojalla, on korvaus kuitenkin tuomittava vakuutusyhtiön vastuusta voimassa olevien säännösten mukaisesti ja siitä riippumatta, onko hänellä vahingonkärsineeltä myös saaminen. Näin tuomittu määrä saadaan periä vain asianomaiselta vakuutusyhtiöltä, joka vapautuu vastuusta maksamalla korvauksen vahingonkärsineelle. Vakuutuksesta on suoritettava myös korvaus vahingonkärsineelle maksettavaksi tuomituista oikeudenkäyntikuluista *sekä viivästyskorkoa siten kuin 12 a §:ssä säädetään.*

12 a §

Tämän lain mukaisen korvauksen viivästyessä vakuutusyhtiön on maksettava viivästyneelle määrälle vuotuista viivästyskorkoa 16 prosenttia. Velvollisuus maksaa viivästyskorkoa ei kuitenkaan koske lakisääteistä vakuutusta harjoittavien vakuutus- tai eläkelaitosten välisiä yhteensovituksien eikä takautumisoikeuteen perustuvia suorituksia.

Aika, jolta viivästyskorkoa maksetaan, alkaa kolmen kuukauden tai, milloin kysymys on omaisuuteen kohdistuneesta vahingosta, yhden kuukauden kuluttua sen kalenterikuukauden päättymisestä, jona vahingonkärsinyt on esittänyt vakuutusyhtiölle vaatimuksensa sekä korvauksen perustetta ja määrää koskevan sellaisen selvityksen kuin häneltä kohtuudella voidaan vaatia ottaen huomioon myös vakuutusyhtiön mahdollisuudet hankkia selvitys.

Laskettaessa aikaa, jolta viivästyskorkoa on maksettava, otetaan huomioon vain täydet kalen-

Ehdotus

terikuukaudet. Saman päätöksen perusteella myöhemmin suoritettavalle korvauserälle on viivästyskorkoa kuitenkin maksettava jokaiselta päivältä eräpäivästä lukien.

Milloin korvausta ei ole voitu vahingonkärsineestä johtuvasta syystä maksaa oikeassa ajassa, vakuutusyhtiö ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa pitemmältä ajalta kuin siitä päivästä, jona este vakuutusyhtiön tieteen on lakannut. Jos korvauksen suorittaminen viivästyy lain säännöksen johdosta taikka yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytymisen taikka muun senkaltaisen ylivoimaisen esteen vuoksi, vakuutusyhtiö ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa tällaisen esteen aiheuttamalta viivästysajalta.

Viivästyskorkoa, jonka määrä on pienempi kuin 15 markkaa, ei ole maksettava. Edellä sanottua markkamäärää tarkistetaan vuosittain työntekijäin eläkelain (395/61) 9 §:ssä säädetyn palkkaindeksiluvun mukaan. Tarkistettu markkamäärä pyöristetään lähimmäksi täydeksi markkaksi.

Jollei tästä laista muuta johdu, muulle kuin vakuutusmaksuvelalle ja edellä tässä pykälässä tarkoitettulle velalle maksettavasta viivästyskorosta on voimassa, mitä korkolaissa (633/82) on säädetty. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa vakuutusyhtiöille ohjeita tämän pykälän soveltamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1984.

Tätä lakia ei sovelleta asiaan, joka ennen tämän lain voimaantuloa on tullut vireille vakuutusyhtiössä taikka jossa ennen lain voimaantuloa on pantu vireille korvauksen suorittamista koskeva kanne tai esitetty oikeudenkäynnin aikana korvauksen suorittamista koskeva vaatimus. Viivästyskoron maksamista koskevia säännöksiä on kuitenkin sovellettava sellaiseen 12 a §:n 3 momentissa tarkoitettuun korvauserään, jonka eräpäivä on lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen.

Tämän lain 12 a §:n 5 momentissa säädetty markkamäärä vastaa vuodelle 1984 vahvistettua palkkaindeksilukua.